

АКСІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ САМООРГАНІЗАЦІЇ ДЕМОКРАТІЇ

Будз В.П.

*кандидат філософських наук, доцент, докторант
Львівського національного університету
імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

Гоян І.М.

*доктор філософських наук, професор,
професор кафедри соціальної психології
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

Демократія – це безперечно універсальний соціально-політичний та екзистенційний феномен, який, як вважає Ф. Фукуяма, є вершиною людських відносин [1]. Також демократія – це важливе соціальне очікування та водночас цінність [2, с. 80]. Дійсно, з одного боку демократія є найбільш оптимальною формою політичної влади, а з іншого – впливає з природи людини, яка прагне до свободи і рівності.

Демократичні цінності у своїй суті – це не штучний чи філософський винахід, а самоорганізаційні соціальні цінності, які ґрунтуються на людській природі. В такому ракурсі «демократія – це швидше не політична «стратегія», яка теоретично обґрунтовується як найбільш «доцільна» і перспективна форма політичного ладу, а є «природним» станом суспільних взаємодій, бо сутністю демократії є свобода у всіх вимірах життєдіяльності людини, а свобода – це природне, апіорне прагнення людини» [3, с. 97]. Звідси, природа людини рано чи пізно в тих чи інших суспільствах спонтанно та з необхідністю впливає на самоорганізацію в кінцевому варіанті саме демократичних відносин. У цьому аспекті демократію та демократичні цінності можна зарахувати до універсальних, загальнолюдських, інтегральних цінностей, які

можуть бути в основ діалогу і порозуміння [4, с. 41]. З точки зору В. Хміля, демократія дійсно «...створює та сприяє порозумінню між більшістю та меншістю, захищає права людини, має на меті запровадження соціальної рівності» [5, с. 47]. Проте, в той же час, дослідник зауважує, що «при всіх позитивах демократії, вона одночасно стає механізмом невпинного руйнування соціального цілого шляхом розшарування суспільства на автономні осередки, угруповання, сегменти в напрямку “номадичного” спрямування атомізації суспільств, що прискорює незворотні ентропійні процеси» [5, с. 52]. В свою чергу, «соціальна ентропія впливає на духовне людське життя, сповнене цінностей та моральних почуттів» [5, с. 50]. Але для того щоб демократія та демократичні процедури як способи організації суспільно-політичного життя були дієвими, щоб вони не були ентропійними та негативно впливали на суспільні і моральні цінності, демократія повинна бути бажаною та доцільною. Тобто члени тієї чи іншої спільноти в першу чергу мали б самостійно прагнути жити на основі демократичних принципів, проявляти цілеспрямовану волю до демократичних процедур і цінностей. При цьому доцільність демократії мала б свідчити про її раціональний характер, бо «доцільність поведінки людини пов'язана з її здатністю відчувати, бажати й усвідомлювати свої вчинки» [6, с. 26]. Власне демократія повинна бути усвідомленою на рівні основних принципів та цінностей світогляду, бо в інакшому випадку вона не буде дієвою та буде спрямована до соціальної ентропії [5, с. 50–51], оскільки зовнішніх контрольних інститутів демократії не існує крім самих людей, які живуть у спільноті.

В такому сенсі демократія ґрунтується на самоконтролі громадян, які самі на основі доброї волі та солідарності повинні підтримувати демократичні норми та цінності. Тобто для того щоб демократія була дієвою вона мала б бути екзистенційною цінністю, мала б самоорганізовуватись на принципах рівності та добровільності. Але наскільки демократію як феномен можна вважати екзистенційною цінністю взагалі? Якщо брати до уваги, думку про те, що «більшість із цінностей мають екзистенційне

походження, тобто вони є незалежними від теоретичних міркувань, світогляду, ідеології та виражають життєві потреби людини як соціальної та природної істоти» [7, с. 133], то в якій мірі демократія відповідає таким критеріям, тобто чи є демократія екзистенційною цінністю?

Якщо демократія є екзистенційною цінністю, то відповідно вона мала б самоорганізовуватись спонтанно у спільнотах. На наш погляд, саме складові цінності демократії, такі як рівність, свобода, добровільність роблять у свою чергу її екзистенційною цінністю. Тобто демократія є екзистенційною цінністю у контексті системи демократичних цінностей, які розгортаються як рівність, свобода, добровільність, солідарність, толерантність. Саме ці цінності можуть бути надійною основою самоорганізації демократії та будуть сприяти консолідації будь-якої спільноти та водночас обмежувати соціальну ентропію.

Література:

1. Фукуяма Ф. Конец истории? *Вопросы философии*. 1990. №3. С. 134–148.
2. Hoian I. M., Budz V. P. Anthropological and Axiological Dimensions of Social Expectations and their Influence on Society's Self-Organization. In: *Anthropological Measurements of Philosophical Research*, 2020, No 18. P. 76–86. DOI: <https://doi.org/10.15802/ampr.v0i18.221379>
3. Будз В. П. Самоорганізація суспільної дійсності в контексті її антропологічних засад та аксіологічних чинників : у 5 т. Т. 4 : *Самоорганізація суспільних груп та соціальних інститутів як панантропологічний процес* : монографія = Self-Organisation of Public Reality in the Context of its Anthropological Principles and Axiological Factors : in 5 vol. Vol. 4 : *Self-Organisation of Social Groups and Social Institutes as a Pan-Anthropological Process*: Monograph. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2017. 481 с.
4. Будз Г. І. Аксіологічні аспекти діалогу української та європейської спільнот. В: *Філософія діалогу й порозуміння в побудові європейської і світової спільнот*. Тези міжнародної

конференції. 22–24 червня 2016 р. Львів: ВЦ філософ. ф-ту ЛНУ ім. Івана Франка, 2016. С. 39–41.

5. Khmil V. V. Ambiguous Janus of Modern Democracy. In: *Anthropological Measurements of Philosophical Research*, 2016, No 9. P. 47–54. DOI: <https://doi.org/10.15802/ampr2016/72228>

6. Гоян І. М. *Історико-філософська рефлексія психологізму: на перетині філософії і психології*: монографія. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2011. 360 с.

7. Гоян І. М., Будз А. В. Екзистенційне та психологічне походження цінностей. В: *Перспективні напрямки наукових досліджень. Збірник наукових матеріалів LV Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції*. 24 листопада 2020 р. м. Львів. Частина 1. С.133–135.

УДК 346.9:366

Юридичні науки

ПОЛІТИЧНА РЕКЛАМА: ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Ваксман Р. В.,

*кандидат юридичних наук,
асистент кафедри господарського права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

Поняття «політичної реклами» доцільно розглядати у тісному зв'язку з такими суміжними поняттями як «реклама», «комерційна реклама» та «передвиборна агітація», наголошуючи при цьому на їх ознаках та особливостях. Так, У Законі України «Про рекламу» міститься легальне визначення поняття реклами відповідно до якого рекламою є інформація про особу чи товар, розповсюджена в будь-якій формі та в будь-який спосіб і призначена сформувати або підтримати обізнаність споживачів реклами та їх інтерес щодо такої особи чи товару [1].

Політична реклама будучи різновидом реклами у сфері